

EARLY MUSIC
MORELLA

MIG ANY

5/8 DESEMBRE 2020
MORELLA I CASTELLÓ

5 de setembre. 19:30 h Teatre Municipal

SANTA MARIA

TRADICIÓ MEDIEVAL DES DE LES ARRELS RELIGIOSES

Capella de Ministrers
Carles Magraner

Una proposta interpretativa de la música tradicional
valenciana des de la perspectiva de la música històrica

Èlia Casanova, *soprano*
Carles Magraner, *violes/viella*
Robert Cases, *arpa/cítola/llaüt*
Eduard Navarro, *cornamusa/llaüt/xirimia/*

Llor de Santa Maria (SXIII)

Cantiques del rei Alfons X el Savi

Madre de Deus CSM12

Minno amor CSM 29 / Reis Gloriòs / Rotundellus CSM / 105 Virelai CSM 173

Razon e grande dereito CSM 229

Rosa das rosas CSSM 10

Lai CSM 139/183

Misteri d'Elx (S.XV)

Drama per a la Festa de l'Assumpció i goigs de la Mare de Déu

Germanes mies, yo voldria

Ay, trista vida corporal

Gran desig m'és vengut al cor

Gaude Virgo (goigs de les Clarises a la Mare de Déu)

Llibre Vermell (S.XIII/XIV)

A la Mare de Déu de Montserrat

Los set goyts recomptarem

Mariam matrem

Polorum regina omnium nostra

Cuncti simus concanentes: Ave Maria

Cant de la Sibil·la (S.XIV/XV)

Santa Maria intercedeix per nos

Iudicii Signum

De l'Edat mitjana es conserva un important nombre de composicions de tema escatològic. Les més cridaneres, pel seu entroncament amb el passat clàssic, són els *planctus*, que ploren la desaparició d'un personatge rellevant de la societat civil o de l'eclesiàstica, llevat que es tracte del *planctus* de Maria Magdalena, vinculat als drames litúrgics i els cants profètics. És cèlebre, entre altres, el lament que entona la Verge en el drama litúrgic del Misteri d'Elx *Ai, trista vida corporal*.

Un dels cants profètics més coneguts de l'Edat mitjana és el conegut com Cant de la Sibil·la. Les sibil·les eren dones que se les creia inspirades pels Déus, sempre verges, de temperament sorrut, profetes, i es va començar a parlar d'elles en el Segle V abans de Crist, aconseguint prompte una gran popularitat. De totes elles és la Sibil·la Eritrea la que ens anuncia el dia del judici final i l'arribada de Jesucrist. L'acròstic grec és traduït al llatí i després a les llengües romàniques a partir del segle XIII, sent moltes les versions que hui dia es conserven del Cant de la Sibil·la, una de les primeres conegudes la Cantiga *Madre de Deus* del Rei Savi Alfons X, altres versions d'aquest cant profètic es conserven en diferents catedrals adaptant-se al temps i la necessitat, tal com va ocórrer a Toledo.

Cap a l'any 1025 l'abat Oliva de Ripoll va transformar una de les quatre ermites que albergava el massís de Montserrat, pròxim a Barcelona, en un monestir dedicat a la Verge. Regit per un prior durant els seus primers segles d'existència, l'any 1409 el Papa Benet XIII el va elevar al rang d'abadia. Des d'antic els pelegrins acudien allí convençuts del poder miraculós de la Verge montserratina, una bella talla romànica de fins del segle XII o principis del XIII que va ser portada al monestir una vegada que va estar construïda la seua primitiva església. Componien la comunitat monàstica de Montserrat dotze monjos, dotze ermitans, dotze preveres, dotze escolanes i dotze “donats”, gents que s'entregaven a si mateixes, juntament amb els seus béns, al monestir. Seguint l'exemple de Ripoll, a Montserrat va funcionar sempre un *scriptorium* la producció del qual va desaparèixer quasi tota l'any 1811,

després de l'incendi del monestir provocat per les tropes de Napoleó Bonaparte. Afortunadament un dels seus més preuats còdexs es va salvar de la crema, el Llibre Vermell, així cridat per la seua enquadernació en vellut roig que data de fins del segle XIX. El seu propòsit l'explica amb detall una nota redactada en llatí en la qual s'adverteix als pelegrins que havien d'evitar les “cançons vanes i els balls poc honestos” durant el seu viatge i estada a Montserrat. Cantar i ballar a l'església era un costum medieval ben arrelada, enfront dels abusos del qual van reaccionar múltiples sínodes i concilis. En els cànons del Concili de Valladolid celebrat l'any 1322, per exemple, els bisbes allí reunits van condemnar severament el costum de portar moros i jueus a les vigílies nocturnes celebrades a les esglésies per a cantar o per a tocar instruments. En un altre sínode convocat a La Seu d'Urgell en 1364 es va prohibir als clergues que ballaren fóra de casa, en al·lusió al repertori que clergues i diaques cantaven i ballaven en determinades ocasions a l'interior del temple: antífonas, responsoris, tropos, seqüències i fins i tot Kyries i Sanctus.

El Misteri o Festa d'Elx, és un drama líric d'origen medieval, enquadrat en les representacions litúrgiques que es realitzaven a l'Europa mediterrània medieval. Després de la prohibició de les representacions teatrals dins dels temples, arran de les resolucions del Concili de Trento, el Misteri es va convertir en l'únic vestigi d'aquestes en aconseguir un permís especial o butlla del Papa Urbà VIII l'any 1632. La representació està inspirada en diversos textos presos dels Evangelis Apòcrifs, molt populars durant l'Edat mitjana, i descriu la Mort, Asunción als cels i Coronació de Maria, la mare de Jesucrist.